

Příloha č. 4 – rozhovor s Mgr. Kateřinou Sitařovou, 2. 9. 2019

Otázka: Moc děkuji za to, že jste si udělala čas na rozhovor. Začala bych dvěma takovými spíše obecnějšími otázkami. První z nich je, co pro Vás znamená tlumočení pro média a kde vidíte hlavní rozdíl oproti konferenčnímu tlumočení?

Odpověď: U tlumočení pro média je potřeba rozlišovat, jestli se jedná o audiovizuální médium, nebo pouze o rozhlas, tedy audio médium, a jestli je to simultánní, nebo konsekutivní tlumočení, protože jsem se při tlumočení pro média setkala s oběma variantami. Co pro mě znamená tlumočení pro média? Většinou je to zpestření mé tlumočnické praxe, protože se často jedná o setkání se zajímavými osobnostmi, a to zejména, když tlumočím pro rozhlas. A zpestření také, co se techniky týče, protože tlumočení zejména pro televizi v jejích podmínkách, kdy často nevidíte obraz a kdy ty technické podmínky velmi často nejsou úplně ideální, je adrenalinová výzva. Řekla bych, že je to tak trochu tlumočnický bungee jumping.

Otázka: Děkuji, já se později dostanu ke konsekutivnímu tlumočení, ale ještě na úvod druhá obecná otázka. Teoretici hodně říkají, že tlumočení pro média znamená více stresu, protože nevíte, kolik lidí Vás poslouchá, nebo že si na základě toho jednoho tlumočení lidé udělají obrázek o tlumočnické profesi obecně. Máte i Vy osobně pocit, že Vás tlumočení pro média stresuje více než konferenční tlumočení, nebo ani ne?

Odpověď: Myslím si, že simultánní tlumočení pro Českou televizi mě asi více stresuje, protože tam je to opravdu velmi často rychlé a vy víte, že vás slyší celý národ, takže když se přerěknete a uděláte chybu, tak to velmi pravděpodobně slyší minimálně vaši nejbližší příbuzní nebo kolegové. Kolikrát se mi už stalo, že mi telefonovali po nějakém přímém přenosu, kde jsem tlumočila, a buď mě chválili, anebo řekli: „No to byl ale legrační přerěk.“

Z tohoto hlediska to do jisté míry stres je, ale zase na druhou stranu třeba tlumočení pro rozhlas pro mě takový stres, ač simultánní tlumočení do živého vysílání, nepředstavuje, protože tam je člověk v živém kontaktu s účastníky rozhovoru ve studiu a na nějaký stres není čas myslet. Obecně mohu říci, že mě to stresovalo zejména, když jsem pro média začínala tlumočit, časem už to není tak strašné. Někdy je pro mě tlumočení v Evropském parlamentu větší stres než tlumočení pro média, ačkoli tlumočím třeba jenom pro dva posluchače.

Otázka: K setkání s konkrétním hostem před tlumočením dochází spíše v rozhlasu? V televizi často běží státnické projevy ze zahraničí, tam nedochází tolik k situaci, že by byl host ve studiu?

Odpověď: Ano, v České televizi se často jedná o takzvané remote interpreting. To znamená, že jste úplně odděleni od dění prostorově, odehrává se to třeba v Berlíně a vy sedíte ve studiu v Praze. A někdy dokonce i remote časově, protože je to nějaká věc ze záznamu, kterou najednou Česká televize koupila a teď ji pouští. Navíc je tam problém, že se často jedná, pokud je to záznam, o sestřih pořadu. Takže jsou z projevu vystříhány všechny pauzy, které je možné při simultánním tlumočení použít jako hezitace řečníka a podobně, které simultánní tlumočnick může využít k tomu, aby dohnal tempo. Co se týče setkání s hosty, naopak se ale v České televizi klidně může stát, že máte před rozhovorem možnost se v takzvané místnosti pro hosty setkat s hostem moderátora, který potom sice odejde do studia a vy už s ním kontakt nemáte, ale předem máte možnost se moderátora zeptat, o co půjde, a slyšet hosta naživo, jak mluví. Vést s ním rozhovor, i taková příležitost je. V Českém rozhlasu to probíhá velmi podobně. Tam máte z devadesáti devíti procent možnost s hostem hovořit ještě předtím, než odchází s reportérem do studia a často do studia jdete s nimi. Jenom někdy se stane, že jste ve vedlejší místnosti. A když, tak na ně vidíte přes sklo a máte možnost do toho vstoupit pomocí tlačítka.

Otázka: Pracujete s němčinou a angličtinou?

Odpověď: Pro média pracuji výlučně s němčinou. Výjimečně s angličtinou.

Otázka: Chtěla jsem se zeptat na porovnání frekvence toho, kdy je v médiích rakouský nebo německý host, s tlumočením z angličtiny?

Odpověď: To nemohu srovnat, neboť jsem zavedená jako tlumočnicka němčiny a na mě už se prakticky neobracují, když jde o výlučně anglicky hovořícího hosta. Setkávám se s tím, že ve studiu někdo mluví anglicky a německy, potom tlumočím oba jazyky anebo se také moderátor na poslední chvíli rozhodne, že bude klást otázky v angličtině a německý host je pak také obvykle nucen mluvit anglicky, takže přejde do angličtiny. V takových případech tlumočím i angličtinu. Jinak jsem němčinářka.

Otázka: Vybavíte si, jakého německého či rakouského státníka nebo jakou veřejnou osobnost tlumočíte nejčastěji?

Odpověď: Nejčastěji?

Otázka: Nebo jestli jde spíše o německý, nebo rakouský kontext?

Odpověď: Určitě je spíše německý kontext, protože pro česká média je zajímavější dění v Německu, Rakousko je okrajové. Poslední dobou ve zpravodajství pravidelně netlumočím, protože jsem na mateřské, ale mohu odpovědně říci, že jsem třeba projevy Angely Merkelové tlumočila opakovaně. Hodně jsem také tlumočila projevy prezidenta Gaucka, když byl ještě prezidentem. Tolik z německých státníků. Velice často ale v médiích tlumočím německy hovořící hosty, kteří přijedou do České republiky při příležitosti nějakého festivalu. Česká televize a Český rozhlas pak samozřejmě mají zájem o to, s těmito lidmi dělat rozhovor. Často se tito německy mluvící hosté, kteří proniknou do českých médií, rekrutují z kulturního okruhu. Bývají to spisovatelé, když jsou zde spisovatelské festivaly. Hertu Müller jsem tlumočila opakovaně, poněvadž tu již byla několikrát, a to jak v televizi, tak v rozhlase. Řadu dalších německých populárních autorů, většinu překládaných do češtiny. Někdy se také stane, že v České televizi tlumočíme německé zpravodaje německých a rakouských médií, kteří pracují v Praze. Čeští reportéři se jich ptají, jak zahraničí vidí české politické dění, to jsou také osobnosti, které tlumočím opakovaně.

Otázka: Co se těch konkrétních pořadů týká, tak se jedná buď o zpravodajský proud na ČT 24, popřípadě o Události, komentáře...?

Odpověď: Události, komentáře – tam se občas objeví něco německého. V rozhlase tlumočím nejčastěji pro Art Café, tam bývají zvaní hosté nebo si jednotliví moderátoři zvou hosty do různých svých pořadů. Často tlumočím třeba horolezce a sportovce, kteří přijíždějí do Prahy, protože se v těchto kruzích pohybují, takže je potom doprovázím.

Otázka: To může být třeba rozhovor na Radiožurnálu, na Plusku, na Dvojce, na jedné z těch stanic?

Odpověď: Ano, i na Vltavě, na jedné z těch stanic.

Otázka: Zmínila jste konsektivní tlumočení, to mě u tlumočení pro média zaujalo. Používá se to často nebo máte zkušenost, že to je třeba půl napůl simultánní a konsektivní tlumočení?

Odpověď: Většinou je to taková kombinace. Velice často se v rozhlase používá něco jako kombinace šušotáže s konsektivním tlumočením. To znamená, že když hovoří moderátor česky, hostovi šeptám německy otázku, aby to nezdržovalo. On pak odpovídá. Rozhlas ho nechá chvíli hovořit a pak už pustí můj hlas, jak konsektivně tlumočím. To se stává třeba, když je to tlumočení takzvaně na záznam, není to do živého vysílání. Je to tedy i pro televizi. Když

tu byl například Neo Rauch nebo hodně často výtvarníci nebo divadelníci, tak s nimi televize i rozhlas dělají rozhovor přímo na místě konání vernisáže nebo divadelní hry. Točí rozhovor tímto způsobem. Simultánně přetluočím otázku, pak nechají hosta hovořit a do médií jde sestřih, kde zazní můj hlas.

Otázka: Jenom na úvod na chvíli zazní němčina hosta a pak jde přetluočení.

Odpověď: A potom přes tu němčinu pustí češtinu.

Otázka: Překvapilo mě konsektivní tlumočení i šušotáž. Co se techniky na simultánní tlumočení týká, tak v podstatě v rozhlasu je to tak, že sedíte v klasickém rozhlasovém studiu? Tam není vyloženo tlumočnická kabina?

Odpověď: Tlumočnická kabina tam není. V budově Českého rozhlasu nic takového nemají. Buď sedím s hostem přímo ve studiu a funguje to tak, jak jste právě popsala nebo jak jsme si právě popsaly u kombinace šušotáže a konsektivy. Anebo je to tak, že jsou dvě studia vedle sebe. Jedno je zprávařské, ve druhém se dělají rozhovory a když začne odpovídat host, tak rovnou pustí moje simultánní tlumočení. Dělá to technik na mixážním pultu. Já slyším do sluchátek, co se děje přede mnou, mezi námi je pouze sklo.

Otázka: Máte tam kašlátko?

Odpověď: Ano, je tam.

Otázka: Potom se rozsvítí červená a zvukař to pouští do vysílání? Vy si nezapínáte mikrofon, to jde automaticky?

Odpověď: Ano, přesně tak to je, já se nezapínám. Rozsvítí se červená a znamená to, že teď je snímán mikrofon, který je před vámi.

Otázka: Jasně.

Odpověď: V televizi to funguje trochu jinak. Tam bych neřekla, že existuje něco jako tlumočnická kabina, alespoň jak jsem to zažila já, ale je tam jakási zvukotěsná místnost využívaná tlumočnickými. Před vámi stojí televize, vy sedíte či stojíte u takového šikmého pultu a je tam rovněž velice citlivý mikrofon s kašlátkem. Jediné vybavení, které máte k dispozici, je kašlátka plus samozřejmě ovládání hlasitosti do sluchátek. Je to náročné v obou těchto institucích, protože obě tyto instituce nabízejí tlumočnickům pouze jejich sluchátka, ale jsou to taková ta odhlučňovaná sluchátka, to znamená, že tlumočnický neslyší svůj hlas. Tudiž, chcete-li simultánně tlumočit, musíte nutně nadzvednout jedno ucho a strašně vás to celou hodinu tlačí.

Otázka: V televizi před sebou máte nějakou malou obrazovku?

Odpověď: Máte obrazovku a na ní asi se sekundovým zpožděním běží obraz člověka, kterého tlumočíte. Pokud to ovšem není zahraniční komentář, to je potom rychlý sestřih. A běží nějaké ilustrační obrázky.

Otázka: Dá se říct, že pořady jsou většinou do půl hodiny, do čtyřiceti minut?

Je tam tlumočnický sám, nebo spíše ve dvojici?

Odpověď: Ve dvojici jsem tlumočila pouze jednou, to bylo při přímém vysílání ČT 24 při první volbě Miloše Zemana, kdy ve studiu seděli i německojazyční politologové a osobnosti, které se nějak vyjadřovaly k dění v České republice. Celý den tam byly průběžné vstupy. Kolegyně byla víc angličtinářka a méně němčinářka, já více němčinářka a méně angličtinářka, takže jsme se střídaly víceméně na jazykovém principu.

Otázka: Nebylo to tak, že byste měly rozdělené konkrétní osobnosti?

Odpověď: To se stává výjimečně.

Otázka: Výjimečně. Ptala jsem se na to právě u předvolební debaty Hillary Clintonové a Donalda Trumpa. V rozhlasu to bylo tak, že si pro přehlednost ty osoby rozdělili, protože posluchači nemají obrazový záznam, tak aby to pro ně nebylo matoucí. Kdežto v televizi se střídali klasicky po dvaceti minutách.

Odpověď: Pokud je nás tam více, tak se střídáme na jazykovém principu. Tedy jeden řečník, jeden tlumočník. Většinou. Nevystřídáme se v polovině projevu.

Otázka: Ještě bych se zeptala na politiku média v tom smyslu, zdali máte zkušenost s tím, že Český rozhlas a Česká televize mají princip, že muž musí tlumočit muž a ženu žena? Nebo jestli na tom nezáleží?

Odpověď: V Českém rozhlasu to neřeší. Víím, že v České televizi takové snahy proběhly. Pro Českou televizi a zpravodajství ale v poslední době tlumočím opravdu málo. Jednak nemám čas, většinu času jim odříkám, a tím pádem se obrací na někoho jiného. Ale hlavně mají takovou cenovou politiku, že pro ně nemám zájem tlumočit. To už musí být výjimečná událost, aby se obrátili na mě a byli ochotni mi zaplatit honorář Asociace konferenčních tlumočnicků. V takovém případě neřeší, jestli se jedná o tlumočnicka muže či ženu, to už řeší opravdu kvalitu a potom volají lidem, kteří jsou v Asociaci konferenčních tlumočnicků a nevolají poolu svých lidí.

Otázka: Stalo se Vám někdy, že jste během tlumočení přebrala roli komentátorky? Setřela se někdy role tlumočnicka a komentátora, musela jste někdy něco shrnout?

Odpověď: V mém případě se stalo pouze jednou, že jsem byla moderátorem v živém přenosu přímo vyzvána, abych něco shrnula. „Prosím tlumočnicki, aby pouze shrnula, protože už máme jenom jednu minutu.“ A bylo jasné, že ta odpověď trvala pět minut, takže to jsem udělala jenom jednou. Jinak nevidím prostor pro to, aby se tlumočnick, který je objednan jako tlumočnick, ujal role moderátora či komentátora.

Otázka: Děkuji. Máte zkušenost s tlumočením pro jiné než veřejnoprávní médium? Pro nějakou soukromou rozhlasovou stanicí? Televizi Nova, televizi Prima?

Odpověď: Ne.

Otázka: Dohledávala jsem, jestli tam jsou nějaké pořady, ve kterých by bylo pravidelně tlumočení jako je tomu v České televizi, zatím se mi to nepodařilo.

Odpověď: Ne, opravdu ne. Pro soukromé subjekty jsem tlumočila pouze, když se na mě obrátili němečtí filmáři, kteří točili v České republice dokumenty, to jsem dělala opakovaně. Nebo němečtí rozhlasáci, kteří přijeli do Prahy točit rozhovory a nebyli z veřejnoprávních médií, byly to třeba soukromé osoby, které točily vlastní produkce. Ale jinak ne.

Otázka: Někjaká online média? DVTV?

Odpověď: Ne. To se na mě nikdo neobrátil.

Otázka: Kdybychom se ještě podívaly na frekvenci tlumočení pro Český rozhlas/Českou televizi, dá se říci, že jedno médium vyžaduje tlumočení častěji? Nebo že jedno médium častěji přebírá zahraniční záznam, přeloží si ho a komentář namluví redaktor?

Odpověď: Vííte, já to z pozice tlumočnicka mohu těžko posoudit, protože tlumočnický trh v České republice funguje na bázi OSVČ. Česká televize uzavírá, řekla bych, rámcové smlouvy s dodavatelem tlumočení. Dříve to byla Artlingua, což je jazyková a tlumočnická agentura, pro niž jsem tlumočila, tudíž jsem byla v televizi de facto třikrát do měsíce. Ale protože potom Česká televize s Artlinguou zrušila smlouvu a začala si najímat, řekla bych tehdy méně profesionální, mladší, méně zkušené, a především výrazně levnější tlumočnicki, tak jsem z toho

poolu vypadla. Jak už jsem říkala, na mě se obracají pouze, když se jedná o určitá témata, protože se ví, že tady tato témata dělám já. Nebo když tam přímo přijdu, někoho doprovázím nebo když si mě přímo vyžádá redaktor. Což se stává. To znamená, že tlumočnick na českém trhu pracuje buď na základě příslušnosti k agentuře, anebo na základě referencí. Já patřím do té druhé skupiny. Tudíž frekvence, kdy se na mě obrací to které médium, nemá vypovídající hodnotu pro to, co vás zajímá. Na mě se obrací často Český rozhlas, protože se mnou mají ti redaktori určitou zkušenost a vědí, že když jim to budu tlumočit já, že potom nemusí investovat do přepisu a čtení přepisu, že tam můžou pustit přímo moje tlumočení. Redaktori, kteří tohle vědí, si zjistí, jestli na některé akci budu tlumočit já, nebo někdo jiný. Vědí, že tím ušetří svůj budget na příspěvek. A tím pádem mě vyžadují.

Otázka: Dá se říci, že se v Českém rozhlase nebo obecně v rozhlase často dělá spíše ten záznam, který se posléze pustí, nebo že to je více naživo než třeba v České televizi?

Odpověď: Ani to nelze říct. V Českém rozhlase se jedná především o tlumočení debat se zahraničními hosty. Ty debaty jsou jak naživo, tak je pouštějí zpětně ze záznamu. V České televizi je na ČT 24 zpravodajství, které jede průběžně, takže i ten systém jejich práce, kdy se přejímají příspěvky ze zahraničí, vytváří v podstatě úplně jinou potřebu tlumočení. A strukturu různých typů tlumočení.

Otázka: Co se týká času, kdy dopředu o nějaké akci víte – dá se říci, že v médiích je to daleko méně času dopředu?

Odpověď: Je to výrazně méně času dopředu. Výrazně kratší dobu před akcí se dozvíte, že akce bude. Často se stane, že víte, že daný host do Prahy přijede přes pořadatelskou instituci třeba měsíc dopředu. Ale že budete tlumočit toho konkrétního člověka ten den ten večer, to se dozvíte často ráno. Herta Müller sice letos na jaře přijela a vědělo se to měsíc dopředu, přijela v plánovaném termínu, měla plánované akce, ale přesto se Česká televize rozhodla, udělat s ní ještě navíc rozhovor ad hoc. To se vědělo asi čtyřicet osm hodin předem.

Otázka: Občas je to delší dobu dopředu, občas musí být člověk hodně flexibilní.

Odpověď: Co se týče tlumočení pro média, musíte být velmi flexibilní. Rozhlas ví zhruba tak čtrnáct dní nebo týden dopředu, kdo bude jejich hostem. Česká televize o tom často rozhodne ráno. Ale to je asi opravdu dáno způsobem redakční práce. U České televize můžete také vědět měsíc dopředu, že přijede nějaký host, ale přesto tím, že mají zprostředkovatelskou tlumočnickou agenturu, se k tlumočnickovi informace, že má přijít tlumočit třeba večer v deset, dostane odpoledne v jednu.

Otázka: Vlastně ten den, nebo až po poledni. Je to hodně narychlo.

Odpověď: Velmi často.

Otázka: Co se materiálů týká, říkala jste, že pokud tam konkrétně hosta vidíte, tak se s ním můžete pobavit?

Odpověď: V České televizi, pokud je to rozhovor třeba v Událostech, komentářích, tak vám, když máte štěstí, moderátor dá seznam otázek. V Českém rozhlase, když jde například o moderovanou hodinovou debatu na Art Café, tak seznam otázek, plus minus okruhů, dostanete třeba ten den ráno, protože se na to redaktor musí také nějak připravit. Možnost přípravy tlumočnicka je, zjistit, pokud možno, jméno. Někdy vám to zprostředkovatelská agentura není schopna sdělit. Tolik k roli zprostředkovatelských agentur. Vezmou si peníze, zavolají vám v jednu, že máte přijít v jedenáct a ani vám neřeknou koho budete tlumočit. Řeknou vám „bude to nejspíš němčina.“ Když se náhodou dozvíte jméno, máte možnost si toho člověka vygooglovat. A vytušit, proč asi přijel do Prahy nebo si to sama zjistit.

Otázka: V případě, že jde o nějaký přenos ze zahraničí, třeba projev Angely Merkelové, tak tam samozřejmě nevíte vůbec...

Odpověď: Vůbec ne. To je ad hoc. To je ta nejvíce stresová disciplína. Může to být úplně cokoliv. Může to být sestříhaná reportáž, což velmi často bývá.

Otázka: V takovém případě máte možnost, se na ten záznam podívat dopředu?

Odpověď: Ne. Velmi často mám ten dojem, že ani v televizi nevědí, co přesně bude. Už se mi kolikrát stalo, že jsem přišla do televize, mělo být něco, nebylo to, a zase jsem šla domů.

Otázka: Pro televizi a rozhlas se pracuje přes agentury?

Odpověď: Jak už jsem říkala, tak pro Českou televizi téměř výlučně, až na výjimečné události, kdy i redaktorům v České televizi dochází, že by to chtělo někoho, kdo je opravdu kvalitní a kdo má určité v tlumočnické komunitě jméno. V Českém rozhlasu se pracuje především na základě osobních referencí. To znamená, kvality tlumočnicka. Myslím, že tam ani agenturní lidi vůbec neberou, jakože by zavolali do agentury a „dneska odpoledne nám dejte někoho, kdo mluví německy.“ Naštěstí je v tomhle Český rozhlas z mého pohledu profesionálnější.

Otázka: Říkala jste, že tlumočíte kulturu, politiku, máte zkušenost třeba se sportovním tlumočením z němčiny?

Odpověď: Například s jezdeckými závody. K tomu jsem se dostala, protože sama jezdím na koni a vyžádali si mě přímo ti hosté. Anebo s horolezeckou tematikou, protože to je tematika, kterou se dlouhodobě zabývám, tlumočím na horolezeckých festivalech. Přeložila jsem řadu knih, dostala jsem za to řadu cen, takže už vědí, že když jde o horolezectví, že mají zvat mě, a to i na angličtinu.

Otázka: To je pak vysíláno na ČT Sport v České televizi?

Odpověď: Já myslím, že ten rozhovor s Reinholdem Messnerem byl vysílán, kupodivu byl někým předabován do češtiny. A tak to bylo i na ČT Sport.

Otázka: Stalo se Vám někdy, že byla konstelace, že by moderátor s hostem mluvil německy a vy jste tlumočila jak moderátora, tak hosta do češtiny?

Odpověď: Myslíte, jako se to stává s Danielem Stachem, který mluví anglicky?

Otázka: Ano, v Hyde Parku.

Odpověď: Myslím, že se mi to stalo jednou a už je to dávno, řekla bych... Stalo se mi to párkrát s Hanou Scharffovou, protože má skvělou němčinu.

Otázka: Tam to jde do češtiny. Říkala jsem si, že když moderátor klade otázku v češtině a Vy tlumočíte do němčiny, tak jak – když se podíváme na tu techniku – odlišit, co jde hostovi a kdy už to má zvukař pustit ven, kdy je to ta Vaše čeština?

Odpověď: Myslím si, že je to těžké pro zvukaře, ne pro mě, já nemůžu dělat nic.

Otázka: Nemáte tam možnost.

Odpověď: Nemůžu dělat nic, můžu udělat kratičkou pauzu, protože na víc tam není čas, a začít druhý jazyk. A velmi dobře odintonovat, že už je konec otázky.

Otázka: U mediálního tlumočení je potřeba být co nejkratší dobu za řečníkem?

Odpověď: Mít co nejmenší décalage. Což je někdy opravdu těžké, zejména, když jde o výčty funkcí, ministerstev a podobně. Než si člověk vzpomene, jak se to přesně řekne, to je pak hodně těžké.

Otázka: Víím, že už jsem se na frekvenci němčina versus angličtina ptala, ale prostor pro tlumočení z němčiny v médiích je? Německo je důležitý kontext pro Českou republiku?

Odpověď: Je, ale velmi malý. A ještě se zmenšuje. Stalo se mi několikrát v poslední době, že jsem přišla tlumočit německého hosta a on mluvil anglicky. Zejména v oblasti filmu se to stává.

Otázka: Takže jemu pak tlumočíte otázku do němčiny?

Odpověď: Ne, já to pak tlumočím celé česko-anglicky.

Otázka: Moc děkuji za rozhovor a za čas.

Odpověď: Rádo se stalo.